

Nýggja herstjórnarráðið hjá Henriki Old

Árni Dahl

Meðan stríðið mikla mill-um Danmarkar og Ong-lands leikaði upp á tað harðasta, skipaðu danir

nýggja herleiðslu, nevnd Generalstaben, herstjórnarráðið. Stovningardagurin var 20. januar 1808. Undir hesum herstjórnarráði var stovnað “Generalstabens topografiske Afdeling”, sum hevði einkarrætt at greiða úr hondum landkort yvir danskt øki. Tá ið ráðið frá um 1900 fór at gera landkort av Føroyum, leitaðu teir, sum stílaðu fyri, sær ráð hjá Jákupi Jakobsen, doktara í málfrøði. 16.02-1916 skrivar Jákup til systur sína, Sigrið, sum býr í Havn: “Ein lítil kreppa hevur

stungið seg upp ímillum meg og staðarlýsingardeildina hjá heryvirstjórnini – kort-deildina. Tey ætla at gera eitt stórt veggjarkort yvir Føroyar, og tey vildu hava meg at geva nøvnunum danskan dām, partvíst týða tey, tað er: har, sum dansk og føroysk orð og nøvn eru lík, har skuldi týðast o.s.fr. Eftirsum eg ikki vildi leggja navn til sovorðið krutl, sendi eg teimum alt aftur og segði, at eg ikki vildi hava nakað við tilíkt arbeiði at gera. Másliga hevði einki skil verið á tí. Tað, ið um ræður, er, at heryvirstjórnin í einum so-

vorðnum korti vil leggja dent á, at Føroyar eru eitt danskt amt.” Og 01.04-1916 skrivar hann soleiðis: “Leiðarin í staðarlýsingardeildini í heryvirstjórnini hevur læst seg fastan í, at verða nøvnini á einum Føroyakorti varðveitt í føroyska líki sínum – verða tey ikki danskað – er tað at stuðla loysingarrørsluni í Føroyum. Tað ber als ikki til at tingast, tá ið ein sovorðin áskoðan er grundarlagið... Eg kundi hugsað mær at fingið at vita, um heryvirstjórnin hevur vent sær til

nakran í Føroyum um hjálp – t.d. amtmannin sum ovasta myndugleika – og um nakar er haruppi, sum vil hjálpa teimum.” (Bæði kutini endurgivin úr bókini “Brøv frá Jákupi Jakobsen, doktara”, Fannir 2014) Í 1916 vóru Føroyar eitt danskt amt, og tí er náttúrligt, at granskarin spyr, sum hann spyr. Tað, ið rópt varð Generalstaben, varð niðurlagt í 1950, og í staðin varð skipað hetta, ið rópt verður Hærkommandoen, Herleiðslan. Hvør er tað, sum nú –

hundrað ár seinni - ger seg inn á føroyskt mál og leggur eftir stórum meirluta í Málráðnum? Tað eru hvørki danska herleiðslan ella ríkisins fremsti umboðsmaður í Føroyum. Ein føroyskur løgtingsmaður leggur upp-skotið fram. Við Løgtingslóg nr. 59 frá 15. mai 2012 er skipað eitt málráð, sum sambært grein 2 hevur til endamáls at áseta føroyska stavseting. Politiska skipanin eigur at geva Málráðnum frið at avgreiða henda setning. *Tórshavn 14.02-2014*

Tín meining er ikki óheft vísindi, Jonhard

Svar og spurningar til Jonhard Mikkelsen

Sjúrður Skaale

Jonhard Mikkelsen vil føroyskum máli væl, og hevur eisini gjørt stórt arbeiði føroyskum at frama. Tað eigur hann allan heiður fyri. Har nógv orka verður brúkt, eru kenslurnar sterkar. Og tá kann vera so skjótt, at lopið verður framav. Tað vóni eg er hent, tá Jonhard skrivaði greinina, ið hann sendi miðlunum sunnudagin. Tí har sigur Jonhard

Mikkelsen, at eg skal hava skrivað eitt bræv frá Bjarna Djurholm til Henrik Old (sic!). Eg fari fyrst av øllum at spyrja hvat hetta er fyri bræv, hvat stendur í tí, og nær tað er dagfest. Kann hann ikki svara uppá tað, fari eg at biðja hann taka orðini aftur. Siðani ákærir hann meg fyri valdsmisnýtslu í spurninginum um hatta vælsignaða alfabetið. Tað er ikki hissini ákæra. Eg fari at biðja hann greiða frá hvat tað er fyri vald, ið eg havi misnýtt og hvussu tað er misnýtt. Kann hann ikki tað, fari eg at biðja hann taka orðini aftur. Sannleikin er, at eg havi einki vald í hesum spurningi. Tí kann eg heldur ikki misnýta nakað vald. Tað einasta eg havi gjørt farnu mánaðirnar, er, at eg havi tikið lut í orðaskiftinum

um spurningin. Tað havi eg gjørt, tí eg - eins og Jonhard - eri góður við føroyskt og vil føroyskum væl. **Spurningar** Eg havi eisini nakrar spurningar til Jonhard. Teir skulu ikki takast illa upp, men verða settir í bestu meining. Jonhard kallar í greinini eitt alfabet, sum hýsir stavum sum C, X og W - sum føroyingar brúka dagliga og nógvir føroyingar bera í sínum føroyska navni - fyri eitt "dansk abc". Hóast sama alfabet hevur allar serføroysku stavirnar við - og ongan serdanskan. Kundi Jonhard greitt frá hví hetta er eitt "dansk abc"? Jonhard sigur at eitt alfabet, sum ikki hevur ávisar bókstavar við, tryggjar at "alt skrivligt samskifti á før-

oyskum heldur seg til somu reglur." Kann Jonhard greiða frá hví føroyskt ikki kann halda seg til fastar reglur fyri tað, um vit hava allir stavirnar við í alfabetinum? **Einki fólkaræði!** Ein partur av brævinum hjá Jonhardi er eitt sindur ófrættakendur. Hann sigur, at "Føroyska stavraðið er bara eitt málfrøðiligt mál. Tað er leyst av politikki, tíðarbundnum hugskotum og hugburði hjá fólki." Jonhard fær tað eisini at siggja út sum um, at tað skerda alfabetið onkursvegna er "vísindaligt" - mótsett tí, sum hann kallar "hissini tíðarrák ella meiningar hjá einstaklingum". Tað er altíð vandi á ferð, tá fólki halda sínar subjektivu meiningar vera vísindaliga

rættar. Tá rínur kritikkurin ikki við. Tá steðgar kjakið. Tað endar demokratiið. Eg fari tí at spyrja um Jonhard kann vátta, at nógv - sambært eini meiningarkanning meirilutin av Føroya fólki - eru ósamd við hann og vilja hava eitt fult alfabet. Kann Jonhard vátta, at nógvir málfrøðingar, nógvir rithøvundar og nógv vird mentafólk eru ósamd við hann og vilja hava eitt fult alfabet? Kann Jonhard vátta, at nógv foreldur hava kent okkara navnalóg - sum verður umsitin við støði í skerda alfabetinum - sum argaligan formyndaraskap? Heldur Jonhard, at øll hesi bara stillisliga skulu geva seg undir tann "vísindaliga" málpolitikkinn, sum hann umboðar? Ella virðir Jonhard fólkaræðið í hesum

spurningi? Heldur hann, at hugsanin hjá Føroya fólki eisini skal hava týðning, tá vit tosa um Føroya mál? Ásannar hann, at meiningar skulu roynast og brýnast í opnum kjaki? Ella skrivar hann sum hann ger, tí hann vil sleppa at leypa fólkaræði um? **At enda** Jonhard heingir fleiri spjældur uppá okkum, sum hann nevnr við navni í síni grein: Vit eru bæði "valdssjúkir", "fiflarar" og annað gott. Slíkt kann í sinnismuni gleppa sjálvst tí mest sakliga av munni viðhvørt. So tað er í lagi. Men eg fari vinaliga at biðja hann taka aftur tað, sum hann av órøttum kastar mær fyri. Og eg takki fyri, um hann vil svara spurninginum.

Flatskatturin skapar fólkvøkstur

Hanus Samró
Løgtingsmaður fyri fólkaflakkin

Siðan flatskatturin varð settur í gildi 1. januar í 2012, er gongd komin á fólkvøksturin. Í vikuni boðaði Hagstovan frá, at fólkatálið í Føroyum vaks við 144 fólki. Fyri nøkrum mánaðum síðani boðaði sami stovnur frá, at fólkatálið vaks við 114 fólki. Sostatt kunnu vit siga, at flatskatturin byrjar at gera um seg, tí nú loysir tað seg aftur at arbeiða í Føroyum.

Arbeiðsloysið Tað er ikki bara sloganið hjá fólkaflakkinum, ið sigur, at tað skal loysa seg at arbeiða, men vanligi føroyingurin merkir veruliga, hvussu tað aftur loysir seg at arbeiða. Fyrr høvdu vit eina skattaskipan, ið revsaði tey, ið arbeiðdu nakrar tímar eyka, men við flatskattinum er tað arbeiðstakarinn, ið fær pengarnar. Hetta siggja vit aftur í arbeiðsloysistølunum, har arbeiðsloysið er lækkað úr

6,7% undir gomlu skattaskipanini niður á 3,7% undir nýggju flatskattaskipanini. Tað lagna av øllum er, at flatskattaskipanin er rímiliga progressiv, har tey, ið tjena mest, rinda í pengum og prosentum lutfalsliga meir enn tey, ið tjena minni. Ímyndið tykkum, hvussu lágt arbeiðsloysið hevði verið, um vit høvdu ein fullkomiliga flatan skatt!

Marknagilsdepilin Arbeiðið við at byggja marknagilsdepilin gongur eisini sína gongd. Vit, sum búgva í høvuðsstaðnum, siggja dag og dagliga, hvussu bygningurin tekur skap. Um alt gongur eftir ætlan, verður hann tikin í nýtslu fyrsta skúladag í 2016. Leingi er tað, ið væl skal vera, sigur eitt føroyskt orðatak, tí tað tók nevniliga nøkur ár, áðrenn politiska skipanin fann neyðugu pengarnar, men

nú verður bygt av øllum alvi. Hetta hevur sjálvandi ávirkan á arbeiðsloysið, tí verkætlanin krevur nógva arbeiðsmegi. Í so máta eigur andstøðan eisini síni lut í lága arbeiðsloysinum. Tá tað er sagt, er tað eingin ivi í, at flatskatturin er orsökinn til fólkvøksturin, tí nú velja føroyingar at arbeiða í Føroyum heldur enn í útlandum, tí tað loysir seg aftur at arbeiða.